

сов, повышают надежность и безопасность систем управления, снижают риск техногенных катастроф.

Таким образом, несмотря на трудности, Россия обладает весомыми производственными и научными заделами. А технологии и производства, созданные на собственной научной, технологической и промышленной базы, позволят обеспечить страну всем необходимым и вытеснить с рынков импортную продукцию. Но для этого не стоит забывать, что в обществе должна быть ориентация на интересы, товар должен быть адаптирован к нашим условиям потребления. А приспособить производство под конкретные желания потребителя помогают цифровые технологии.

Однако, при низком, даже унижительном уровне заработной платы невозможно получить тот результат, которого хотим, к которому стремимся. «Подъем ее уровня потянет за собой целый шлейф серьезных мероприятий со стороны и власти, и бизнеса, придаст импульс для массированного трудосбережения на основе высокотехнологичной модернизации, что обеспечит высокие темпы производительности труда, роста экономики и качества жизни людей» [6].

Список литературы: 1. Иванов Д. Сравнение СССР и РФ. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.svoim.info/201146/?46_5_1. 2. Россия в цифрах. 2012: Крат. стат. сб. [Текст] / Росстат. – М., 2012. – 573 с. 3. Прогноз социально-экономического развития Российской Федерации на 2012 год и плановый период 2013–2014 годов [Текст]. – М., 2011. – 283 с. 4. Кривов В.Д. Инновационное развитие России: технологии компетентности [Текст] // Федерализм. – 2011. – № 2 (62) – С. 59–64. 5. Ивантер В. В. Трудосбережение как императив [Текст] // Экономист. – 2011. – № 1. – С. 3–10. 6. Интервью академика В.В. Ивантера корреспонденту «Российской газеты». [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ecfor.ru/index.php?pid=interview/20110216>. 7. Полтерович В.М. Трансформационный спад в России [Текст] // Экономика и математические методы. Т. 32, вып. 1. – 1996. – с. 54–69.

*Бахчеванова Н.В., Дерев'янюк Ж.О.
м. Харків, Україна*

ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ

Постановка проблеми. Раціоналізація торговельних відносин з Російською Федерацією – одне з пріоритетних завдань України, що передбачає, з одного боку, відновлення та розвиток торговельних зв'язків, з другого – забезпечення економічної безпеки України у торгівлі з Росією. Нажаль, обмежена участь України в експортних операціях не сприяє розвитку й поглибленню спеціалізації національної економіки, підвищенню продуктивності праці та ефективному використанню власних ресурсів. Оскільки, саме ці процеси сьогодні приносять чималі доходи, остільки, вважаємо, важливим проаналізувати експортно-імпорتنу політику України та розробити можливі заходи, шляхи щодо виправлення ситуації.

Формулювання цілей. Враховуючи актуальність зазначеної проблеми, сучасний стан її дослідження, автор ставить мету: проаналізувати товарні економічні відносини між Україною та Російською федерацією; розробити можливі заходи, шляхи щодо покращення ситуації.

Виклад основного матеріалу. Відносини з Російською Федерацією є стратегічно важливим і пріоритетним напрямом зовнішньоекономічних зв'язків нашої держави. Особли-

вості становлення українсько-російських відносин обумовлені багатьма факторами і причинами, серед яких головними є: багатовікові історичні зв'язки між країнами, геополітичне положення України між Росією та Західною Європою, наявність взаємопов'язаних економік обох країн, щільність виробничих, наукових, культурних і суто людських взаємозв'язків.

Для України Росія – необмежений російський ринок, основний постачальник енергоресурсів і один з головних кредиторів. Україна та Російська Федерація мають близьке конституційне поле, багато в чому подібні політичні системи і режими, структури і форми управління, взаємопов'язаний інформаційний простір [1].

Пріоритетність російського вектора обумовлюється тим, що Росія є традиційним і найбільшим торговельним партнером України. Наприклад за 2011 р. товарооборот між країнами становив понад 41 млрд дол. США, тоді як в 2009 році цей показник становив лише 36 млрд дол. США. Причому експорт з України до Росії за аналізований період зріс на 50%.

В загальному обсязі експорту українських товарів до Росії протягом 2010–2011 рр., найбільшу частину займала продукція машинобудівного комплексу (в 2010 р. – 3524,5 млн. дол. США або 29,3% загального обсягу експорту до РФ, у 2011 р. – 4524,5 млн. дол. США або 31,3% загального обсягу експорту). Основні товари цієї підгрупи машини, устаткування, механізми, електротехнічне устаткування тощо [1].

Сталим попитом на внутрішньому ринку Російської Федерації у 2010–2011 рр. користувалась продукція металургійного комплексу, обсяг експорту якої у 2011 р. становив 28,6% загального обсягу експорту до РФ. В основному група цих товарів складається з чорних металів та виробів з них: міді, нікелю, алюмінію, свинцю, цинку, олова тощо. Основними факторами, що впливають на обсяги експорту чорних металів до Росії, залишаються кон'юнктура попиту російського ринку та ціни на дану продукцію [3, с. 11–12].

Користувалася попитом на російському ринку продукція хімічної промисловості (у 2010 р. обсяг експорту становив 979,4 млн. дол. США (9,4% загального обсягу експорту до РФ), а у 2011 р. – 1832,5 млн дол. США (11%). Основними товарами цієї групи були продукти неорганічної хімії (сірчані та азотні кислоти, нітрати тощо) [4, с. 242].

Протягом 2010–2011 рр. Російська Федерація продовжувала залишатись найбільшим ринком збуту українських товарів харчової промисловості. Основними експортоспроможними товарами даної товарної підгрупи на російському ринку є етиловий спирт, продукція борошномельного виробництва, алкогольні та безалкогольні напої, тютюн тощо.

Слід зазначити, що структура українського експорту була більш досконалою порівняно із структурою російського експорту, тому що складалася з продукції глибокої чи достатньо глибокої переробки, а експорт Росії до України на 80–85% складався з товарів із низьким ступенем переробки [7, с. 2].

У структурі імпорту з Росії впродовж 2010–2011 рр. енергоносії займали відповідно 55,1% та 48,2% загального обсягу імпорту. Це є логічним, оскільки Україна на 90% забезпечує свою потребу в енергоносіях за рахунок поставок з Росії. Значну питому вагу російського імпорту становила продукція машинобудівного комплексу (у 2010 р. – 18,6%, у 2011 р. – 20,1%).

Стосовно торгівлі послугами, Росія посідає перше місце, як серед країн замовників українських послуг, так і серед постачальників в Україну. Найбільшу питому вагу займають транспортні послуги, особливо трубопровідний (оскільки основною експортною послугою є перекачування трубопроводами через українську територію російських енергоносіїв до країн Західної та Центральної Європи). РФ сплачує транзитні послуги України за узгодженими тарифами як природним газом (понад 20 млрд. м³ щороку) так і грошима. Користувались попитом на російському ринку послуги зв'язку, будівельні, страхові та фінансові послуги. В Україні користувались попитом російські транспортні

послуги, послуги зв'язку, послуги в сільському господарстві, гірничодобувній та обробній промисловості [4, с. 112].

У взаєминах України і Російської Федерації особливе значення має співробітництво у військово-технічній сфері. За роки існування незалежних держав підписано до десятка різних угод і договорів. За оцінками експертів, Україна має сильні позиції у виробництві засобів гідролокації, гідроакустики, що не можуть освоїти російські підприємства.

Найбільш важливим для України і Росії є співробітництво в авіаційно-космічній сфері. Виробництво ракет-носіїв, як українських («Циклон», «Зеніт»), так і російських («Протон», «Союз», «Космос»), а також деяких космічних систем оборонного призначення Росії неможливо без взаємної кооперації підприємств. Постачання між суміжними підприємствами двох країн складають близько 40% [5, с. 26].

У більшості випадків військово-технічне співробітництво можна розглядати як розвиток інтеграційних процесів. Особливо це характерно для авіабудівельної галузі. Практично жоден літак, що «збирається» в Україні і Росії, неможливо випустити без кооперації.

Набуває поширення така форма взаємодії, як спільні підприємства. Так, на початку XXI століття в Україні було зареєстровано 522 спільних українсько-російських підприємств, що склало 15,8% всієї кількості зареєстрованих в Україні. На ці підприємства прийшлося 72% всього обсягу російського експорту прямих інвестицій до України, що говорить про дієвість такої форми залучення російських інвестицій в українську економіку [2, с. 9].

Таким чином, для України співробітництво з РФ сприяє забезпеченню стратегічних пріоритетів створення високотехнологічної, інноваційної продукції. Важливою конкурентною перевагою для обох країн є можливість на значно вигідніших умовах, аніж з іншими країнами, наповнити власні місткі внутрішні ринки, що є запорукою поліпшення засад економічного зростання та розширення економічного потенціалу.

Нажаль, в економічних стосунках України і РФ й досі наявні проблеми, які так і залишилися невирішеними. По-перше, нашим країнам так і не вдалося встановити реальний режим вільної торгівлі, попри те, що формально він затверджений відповідною міжнародною угодою. Численні виключення з режиму вільної торгівлі – так звані «антидемпінгові розслідування», квотування, заборонні мита, дискримінаційні експортні мита суттєво скорочують можливості ефективної торгівлі та взаємовигідного поділу праці. Поряд з цим відсутність злагодженого контролю на сухопутних та морських кордонах призводить до руху в обидві сторони контрабандного та неякісного товару, провокує нераціональне використання природних ресурсів моря та забруднення його акваторії. По-друге, суттєвою перешкодою подальшому розвитку економічного співробітництва між Україною та РФ є домінуючий вплив неформальних угод, на основі яких ухвалюються рішення щодо змін в економічних стосунках. Закритість цього процесу для широкого загалу провокує недовіру до економічного співробітництва між нашими країнами у значній частині суспільства, надає йому негативного забарвлення. Крім цього, це значно підриває імідж України у світі.

Висновки. Отже, перед Україною та РФ стоїть завдання визнання важливості розв'язання наявних суперечностей економічного співробітництва та створення механізмів його подолання. Необхідно здійснити трансформацію взаємовідносин, що передбачає перебудову цивілізованих, інституційно оформлених ефективних торговельно-економічних зв'язків, перехід до правил та вимог ГАТТ/СОР, наближення до Копенгагенських критеріїв ЄС. Необхідно забезпечити позитивні зрушення в системі українсько-російських відносин з урахуванням активізації проголошеного нашою державою курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Новий етап розвитку відносин України та Росії буде періодом глибоких якісних перетворень у всіх сферах двосторонніх відносин – економічній, соціальній, політичній.

Список літератури: 1. Власов В. Глобалізаційний вплив – стратегічна основа розвитку міжнародної торгівлі // Економіка України. – 2011. – № 4. – С.63–72. 2. Економіка України за 2009 рік // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 16. 3. Кухарська Н.О. Міжнародна економічна діяльність України. // «Одисей», 2011. – 456 с. 4. Макуха С.М. Міжнародні господарські зв'язки країн із перехідною економікою в умовах глобалізації. – Х.: Право, 2010. – 304 с. 5. Московкин Б.М. Матричный анализ товарно-страновой структуры внешней торговли: на примере Украины и стран ЕС / Московкин Б.М., Колесникова Н.И. // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 26–36. 6. Ус І.В. Вплив економічних суперечностей між країнами – учасницями СОТ на інституціональний розвиток цієї організації // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 7. – С. 16–24. 7. <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Сайт Державної служби статистики України.

*Борзенко В.І., П'ятак Т.В., Решетняк Ю.Б.
м. Харків, Україна*

МІЖНАРОДНА КООПЕРАЦІЯ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кооперація є необхідною умовою налагодження вузькоспеціалізованого виробництва та реалізації великомасштабних проектів, що нерідко є нездійсненним для однієї країни. Загальною об'єктивною основою міжнародного кооперування виробництва є зростаючий рівень розвитку продуктивних сил, а отже, ступінь їх розчленування на галузі, виробництва, підприємства. У результаті впливу НТР була створена матеріальна основа для широкого розвитку виробничого кооперування.

Як свідчить господарська практика, для радянської економіки було характерним те, що визначальними факторами росту були розвиток масового виробництва і підвищення ефекту його укрупнення. В міру укрупнення підприємств скорочуються витрати на одиницю продукції, пов'язані з проектуванням, конструюванням і розробкою виробів. Збільшення розмірів виробництва створює додаткові можливості, пов'язані зі застосуванням складних і дуже дорогих машинних комплексів, а також дозволяє створювати побічні продукти.

Економічний ефект від зміни масштабів кооперації праці залежить від різних умов: характеру і потужності устаткування, технології виробництва, відстані підприємства від джерел сировини, використання енергоносіїв, споживачів готової продукції й інших технічних, організаційних і соціально-економічних факторів. У сучасних умовах рівень механізації безупинно підвищується. Ручні і машинно-ручні процеси замінюються механічними й автоматизованими. Концентрація операцій і впровадження багатопозиційних методів обробки виробів у сполученні з автоматизацією створюють передумови росту продуктивності праці, інтенсифікації і підвищення ефективності виробництва. Впровадження роторних ліній приводить до сполучення в часі й у просторі основних процесів і процесів переміщення. Застосування агрегатів із програмним управлінням дозволяє використовувати переваги автоматизації виробництва і створює можливість швидкого переключення з одного виду робіт на інший, механізується й автоматизується управління [1].

Зі зміною цих умов ефективність укрупнення виробництва може як зростати, так і зменшуватися. Більш того, необмежене збільшення масштабів підприємств може стати фактором визначального збільшення господарських витрат. Наявність великих спеціалізованих підприємств припускає встановлення значної кількості кооперативних зв'язків з іншими спеціалізованими підприємствами.